

Met bijen bezig zijn

Misschien een wat vreemde aanhef om aldus te beginnen, maar er schiet me zo gauw niets beters te binnen als ik om me heen kijk en zie hoe de imkers bezig zijn. We weten allemaal dat de bijenweide bepaalt of onze volken in staat zijn een overschot aan honing te verzamelen dat door de imker zal worden geoogst. Is die gunstige bijenweide niet in de omgeving te vinden, dan wordt er met de bijen gereisd. Toch kunnen heel wat imkers het niet laten in het vroege voorjaar wilgestekken in de grond te steken en zijn ze het volgende jaar zielsgelukkig als een bij stuifmeel van de katjes bijeenschraapt. Je ziet ze later in het jaar bloemzaad uitstrooien, in de hoop dat... Het is een wonderlijke eigenschap van imkers, een mengeling van eigenzinnigheid, werken aan het milieu en liefde voor de bijen. Voor onze bijen zet het natuurlijk geen zoden aan de dijk, maar al ons gedoe kan de functie hebben dat het iets in ons wakker maakt. Leest u even mee in een brief die ik van Fieke Bos-van Noordwijk ontving.

"Voorjaar 1991 gaven we een bijenvriend wat bloemzaad van Phacelia, klaprozen enz. Deze vriend, Geertinus Westerhof, woont aan de weg van Winterswijk naar Lichtenvoorde die werd vernieuwd en voorzien van een fietspad. De berm lag braak. Dit was een pracht gelegenheid om het bloemzaad daar te zaaien. Zo gezegd, zo gedaan. Het zaad kwam goed op, de berm stond uitbundig te bloeien toen een man van de gemeente met de maaimachine langs kwam. Geertinus zag de man komen, maar kon niet op tijd bij hem zijn. Het werd spannend, wat zou de man doen? Tot grote opluchting stopte hij de machine, keek naar de bloeiende berm, stapte van zijn motormaaier en liep langs het bloeiende stuk berm. Hij is er met een boog omheen gereden en heeft verderop zijn maaiactiviteiten voortgezet. Toen Geertinus bij hem kwam waren zijn woorden: 'Dat is toch veel te mooi om af te maaien!'

Zaaien met de auto

De eigenzinnigheid van imkers is algemeen. Dat blijkt uit een leuk verhaal in 'Gleanings'. 'Werken aan de bijenweide, tot de dood er op volgt'. 'Tijdens de lessen bijenteelt die ik al vele jaren geef aan het Delaware Valley College benadruk ik telkens weer dat het weinig zin heeft zelf aan de bijenweide te werken als je niet de beschikking hebt over een flink

stuk grond. Mijn woorden werden geloochenstraft door Sam Johnson, een old-timer, zoals oudere imkers met jarenlange ervaring worden genoemd. Sam was hevig geïnteresseerd in de de Burr marigold (een soort goudsbloem), die zich vooral op vochtige grond goed thuis voelt. Deze in het najaar bloeiende plant komt veel voor in het stroomgebied van de Raritanrivier in de staat New Jersey. Hoewel Sam niet meer in staat is om er zelf met de auto op uit te gaan weet hij elke herfst een van zijn familieleden te strikken om naar de Raritanrivier te rijden waar hij tassen vol zaden verzamelt. Op elke bijeenkomst van imkers deelt hij zakken zaad uit. Ook liet hij zich in Central Bucks County in de staat Pennsylvania rondrijden waarbij hij handenvol zaad via het geopende autoraam naar buiten wierp. Dit doet hij nu al meer dan twintig jaar. Het resultaat? De Burr marigold heeft zich nu langs alle belangrijke waterwegen gevestigd en in het najaar is het landschap een golvende gele bloemenzee met het geluid van vele duizenden bijen'. Aldus Robert Berthold Jr. in "Gleanings".

Bloem en de balans

*Op de grens van zomer en najaar
'Ik open 't raam en laat het najaar binnen,
'Het onuitsprekelijke, het van weleer
'En van altijd. Als ik één ding begeer
'Is het: dit tot het laatste te beminnen.*

Dit eerste couplet van een gedicht van J.C. Bloem brengt me tot de vraag hoe u tegen de maand september aankijkt en dan met betrekking tot de bijen. Zeg me niet dat u daar geen mening over heeft, want hoe vaak was ik niet verrast door nadenkende beschouwingen van imkers die een filosoof niet zouden misstaan. Maar om op september terug te komen, voor mij heeft deze maand iets droefgeestigs. Het bijenseizoen zit er eigenlijk op en als goed gearde Nederlanders met een eeuwenoude handelstraditie maken we de balans op. Een balans die voor de honingimker, bestuivingsimker, koninginneteler en noem nog maar een paar soorten imkers op, voor iedereen weer anders zal zijn. Toch durf ik te stellen op het moment dat ik dit schrijf, begin juni, dat alle drie genoemde categorieën goed aan hun trekken zijn gekomen dankzij de warmste maand mei van de eeuw. Bij de positieve ontwikkelingen horen ook de tv-beelden van auto's rijdend op biogas-dieselolie met als grondstof koolzaadolie. Imkerend Nederland heeft al visioenen en voor een optimist kan '92 niet meer stuk.

Wasmotlarvenfeestmaaltijd

Mag ik me even voorstellen, *Achroia grisella* Fabr. Wat nog wel stuk kan is uw ratenbestand door toedoen van de wasmotlarven, vooral als de nazomer veel warme dagen brengt. Een goede remedie om de schade onder de duim te houden is het gebruik van een schoteltje ijsazijn boven een paar bakken niet in gebruik zijnde raten. Voor overige maatregelen verwijst ik u naar de Imkersencyclopedie. Van het wasmotje zelf, *Achroia grisella*, hebben we geen directe last. Des te meer van de larven die in de raten op zoek gaan naar eiwitrijk voedsel om uiteindelijk het vlinderstadium te bereiken. Zo'n wasmotlarvenfeestmaaltijd kan heel wat schade aanrichten. Jammer voor alle moeite die u en de bijen hebben gedaan om er aanvankelijk een mooie raat van te maken. Zoals gezegd, vooral een warme nazomer geeft de wasmot kansen, want het uitkomen van de eitjes is hoofdzakelijk een kwestie van de omgevingstemperatuur. Vooral in gebieden met lange zomers kan de schade enorm zijn, waarbij kleine volkjes zelfs volledig te gronde gaan door massale larvenvraat. Jonge wasmotlarven zijn zeer vatbaar voor infecties en daarom heeft men in de USA in de jaren zeventig getracht op commerciële schaal kunststraat te produceren geïnjecteerd met spore van *Bacillus thuringiensis*. Bij het eten van deze kunststraat, op zoek naar voedsel, zou de wasmotlarve het loodje leggen. Bijenlarven en volwassen bijen ondervinden geen schade van deze sporen. De uiteindelijke kosten zullen wel te hoog zijn geworden want later is er niets meer van dit onderzoek vernomen.

Het weer in september

September, overgangsmaand tussen zomer en herfst. Naarmate verder in de maand oktober in zicht komt neemt de daglengte snel af, hetgeen wordt versterkt door mistige ochtenden. De aanwezigheid van de warme buffer 'Noordzee' zorgt er meestal voor dat deze maand zelden extreem koud wordt. De laatste keer was dit in 1986 het geval met op een enkele geïsoleerde dag een maximum temperatuur van nauwelijks tien graden. Het geeft wel aan dat niet te lang moet worden gewacht met het inwinteren. Bij de Romeinen was de herfstmaand de zevende maand; ons zeven is in het Latijn 'septem'. Een oude benaming is ook 'Speltmaand', naar het maaïen van de spelt, een soort grove tarwe. Ook kwam de naam 'Evemaand' voor, door het in de evenaar treden van de zon.

Spreken de Canadezen en Noord-Amerikanen van een 'Indian Summer', de dagen in september waarop de bladeren de prachtigste goudbruine tinten vertonen, in ons land heeft men het plaatselijk nog over een St. Michielszomer, als loof lange tijd zijn kleur behoudt. Tot slot de cijfertjes. Over de periode 1951-1980 bedroeg in september het landelijk gemiddeld aantal uren zonneschijn 142, de hoeveelheid neerslag 68 mm en de gemiddelde maximumtemperatuur 18,3°C. De afgelopen vijf jaar waren de kenmerken van het septemberweer als volgt.

Literatuur

- Berthold, Jr., R. (1991) Making honey plants work, *Gleanings in Bee Culture* 119 (11): 579
- Kruizinga, J.H. (1969) Weer en onweer in de volksmond, *Studium Generale* 1.

257

September

Jaar	Zon (uren)	Neerslag (mm)	Max.Temp. (°C)
1987	somber	normaal	zacht
1988	zr.somber(105)	nat (92)	normaal
1989	normaal	normaal	warm (19,9)
1990	zr.somber(100)	zeer nat (108)	koud (16,8)
1991	normaal	normaal	warm (20,0)

Imkersbedrijf

De Werkbij

C. van Holland, Nrd. Meentsteeg 18, 3911 SE Rhenen
08376 - 12942

In- en verkoop van:
Nederlandse honing, propolis, ruwe en
gesmolten bijenwas (eventueel kunststraat
retour) en vele andere imkersprodukten.

Wij verkopen ook nieuwe en gebruikte
bijenkasten en -korven.

Tevens zijn wij uw leverancier voor uw
jaarmarkten en braderieën van uw vereniging.
Vraag en vergelijk onze prijzen.

Wij zijn ook aanwezig op vele bijenmarkten.

